

BUITEN

4^E JAARGANG N^O. 23.

ZATERDAG 4 JUNI 1910.

HET KONINKLIJK BEZOEK AAN AMSTERDAM.
DE KONINKLIJKE FAMILIE OP HET BALCON VAN HET PALEIS.

INHOUD :

HET KONINKLIJK BEZOEK TE AMSTERDAM. ILLUSTRATIES
BLZ. 265 EN 274—276

OVERZICHT VAN DE WEEK. BLZ. 266

DE STERRENHEMEL IN JUNI, DOOR A. A. N. „ 266

LIEDJES UIT DE BERGEN, DOOR G. DE GRAAF. „ 266

IN 'T VOORJAAR (GEDICHT), DOOR ANNIE BOOM „ 267

DE KLEINSTE STAD VAN WEST-FRIESLAND, DOOR P. FRANSSEN JZ., GEÏLLUSTREERD BLZ. 268—270

GROENTETEELT, DOOR C. S., GEÏLLUSTREERD BLZ. 270

NATIONALE BLOEMENTENTONSTELLING TE HAARLEM, DOOR E. TH. W., GEÏLLUSTREERD „ 271

BOEKBEORDEELINGEN „ 276

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Alle kopij, ook die met illustraties, zo mede afzonderlijke illustraties (fotografieën, teekeningen, enz.), geëeve men te zenden aan de redactie, **Rokin 74-76, Amsterdam.** Duidelijke naam en aarsvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Sibl. No. 214.

OVERZICHT VAN DE WEEK.

- 23 MEI. De Berlijnsche aviateur Frey vliegt drie kwartier boven Berlijn rond.
- Bomaanslag te Madrid. De dader wordt gearresteerd, doch pleegt zelfmoord.
- 24 MEI. Overhandiging van het Nederlandsche huldeblijk aan den Heer en Mevrouw Drucker.
- 25 MEI. Voorstel-Troelstra inzake de Enquête-Commissie door de Tweede Kamer verworpen.
- Eeuwfeest van de Argentijnsche Republiek.
- De Sultan van Marokko besluit tot afschaffing van de foltering in zijn rijk.
- 26 MEI. Begin van de feestweek te Amsterdam.
- Intocht van Prinses Juliana.
- De Fransche onderzee-boot „Pluaise”, aangevaren door het stoomschip „Pas de Calais”, gezonken, waarbij 27 man verdrinken.
- De Turksche minister van binnenlandsche zaken deelt mede dat de opstand der Albaneezen als geëindigd kan worden beschouwd.
- 27 MEI. Robert Koch te Baden-Baden aan een hartkwaal overleden.
- 28 MEI. Hofrichter, de afzender van de vergiftigde pillen, veroordeeld tot den dood door den strop.
- 30 MEI. Het eerste Kabinet van het vereenigd Zuid-Afrika met generaal Botha als eerste minister, gevormd.
- 31 MEI. Roosevelt op Guildhall tot Eere-burger van Engeland benoemd.

DE STERRENHEMEL IN JUNI.

HET volgende overzicht geeft den stand der *Sterrenbeelden* voor omstreeks 11 uur.

Zenith: Draak, Hercules ;

Noorden: Kleine Beer, Cassiopeia, Giraffe, Lynx, Perseus, Wagenman ;

Noordoosten: Andromeda, Cepheus, Hagedis ;

Oosten: Arend, Dolfijn, Lier, kleine Paard, Pegasus, Pijl, Vos, Waterman, Zwaan ;

Zuidoosten: Steenbok ;

Zuiden: Kroon, Ophiuchus, Schild van Sobieski, Schorpioen, Schutter, Slang, Weegschaal ;

Zuidwesten: Maagd ;

Westen: Boötes, Hoofdhaar van Berenice, Jachthonden, groote en kleine Leeuw ;

Noordwesten: Groote Beer, Draak.

De *Melkweg* is te 11 uur al mooi te zien, maar te middernacht veel beter. Zijn helderste deelen, in de sterrenbeelden Zwaan, Arend en Schutter, staan dan hooger boven den horizon. Men lette op de verbrokkelde lichte plekken aan den Zuiderhemel, die op het eerste gezicht den indruk van wolkjes maken.

Den 18en Juni wordt de helderste ster van het sterrenbeeld Weegschaal door de maan bedekt. Het zal misschien al in een goeden binocle mogelijk zijn te zien, hoe eenige minuten over elf den ster plotseling achter den donkeren maansrand verdwijnt. In een kleinen kijker is het interessante verschijnsel zeer goed waarneembaar.

De *tijdsvereffening* is de heele maand van zeer gering bedrag. In het begin van Juni is de zon iets (1 à 2 min.) bij de klok vóór, na half Juni raakt ze achter, en tegen 1 Juli is het verschil tuschen de aanwijzingen van den zonnwijzer en de klok tot vier minuten geklommen. De zon bereikt 22 Juni, op den dag van minuten geklommen. De zon bereikt 22 Juni, op den middag haar „zomerstilstand” haar grootste middaghoogte, voor het middag van Nederland ongeveer 58°. Na dezen datum gaan de dagen korten, en is de winter in aantocht, ofschoon men dat voorloopig aan de gemiddelde dagelijksche temperatuur nog niet zou zeggen.

Wie in het begin van Juni *vlekken op de zon* ziet, en de gelegenheid heeft deze eenige dagen achtereenvolgend te vervolgen, zal ze in nagenoeg rechte banen, van Oost naar West, over de schijf zien loopen, in ongeveer 13 dagen van rand tot rand. In de lente zijn de banen sterk naar boven, in den herfst naar onderen gekromd. Het aantal zonnevlekken loopt in verschillende jaren sterk uiteen. In 1901 b.v. was de zon dikwijls vele dagen lang geheel vlekloos, terwijl in 1906 bijna elken dag groote en talrijke zonnevlekken te zien waren. De in het vlekkenaantal optredende periode van elf jaar is nog niet afdoende kunnen verklaard worden. Ook in 1912 wordt weer een „vlekkenminimum” verwacht, zoodat de kans, om veel en groote vlekken op de zonneschijf te zien, thans sterk afneemt.

De vlekken worden het gemakkelijkst op een scherm gezien, zooals zich aan elken kijker gemakkelijk laat aanbrengen (zie No. 26 van den eersten jaargang). Wie zich door eigen waarneming van de beweging der vlekken, d.i. van de draaiing van den zonnepool wil overtuigen, drage steeds zorg, goed toe te zien, waar op het scherm Noord, Oost, Zuid en West te vinden zijn. Anders kan men van de plaats der vlekken op de schijf, en dus ook van hun beweging een geheel verkeerd indruk krijgen.

Mercurius is in het eind der maand morgenster, maar slecht waarneembaar. Ook *Venus* en *Saturnus* zijn te diep in de morgenschemering gedompeld, om gemakkelijk gezien te worden.

Mars is nog even aan den avondhemel zichtbaar. De planeet loopt steeds vrij snel naar het Oosten, thans in het sterrenbeeld Kreeft, dat echter in de heldere schemering nauwelijks te herkennen is.

Jupiter is vóór middernacht nog goed waarneembaar. De planeet is den 2en Juni in stilstand, en begint na dien datum haar Oostwaartsche beweging in het sterrenbeeld Maagd.

De *Komeet van Halley* blijft misschien nog wel tot het midden van Juni voor het bloote oog zichtbaar, als men haar plaats nauwkeurig kent. Maar met haar glorie is het voor 76 jaren gedaan. Nederland heeft de beroemde staartster niet onder zeer gunstige omstandigheden kunnen bewonderen. Toen zij als morgenster aan den Oosthemel stond, had zij te veel last van de schemering, ofschoon zij ettelijke dagen lang zeer gemakkelijk voor het bloote oog zichtbaar was. En toen zij na 19 Mei aan den avondhemel prijkte, was daar eerst de maan, om den staart allen luister te ontnemen, later, 24 en 25 Mei, schoof tegen den avond een dik wolkendek over ons land, dat elke waarneming verhinderde. Intusschen, dat de komeet van Halley werkelijk een staartster is, daarvan hebben velen zich voornamelijk den 26en Mei kunnen overtuigen, toen de staart, hoewel dan flauw, toch beslist over vele graden (tot 35 toe) kon gezien worden. Voor Nederland haalde „Halley” niet bij „1910 A”, maar uit Zuidelijker landen zijn de berichten niet zeldzaam, waarin zoowel de helderheid als de lengte van den staart der Mei-komeet zeer geroemd worden. Een in Egypte wonend astronoom schreef zelfs aan een Engelschen collega: „Halley beats 1910 A. hollow”. Wel een bewijs, dat de in zoo groote spanning verwachte komeet voor de gunstig gelegen landen een indrukwekkende verschijning is geweest.

A. A. N.

LIEDJES UIT DE BERGEN.

WIE heeft er niet eens Tyrolerzang gehoord, of het dansen van Schuhplattler gezien? Was niet den vorigen zomer nog een der attracties van Scheveningen, het optreden van een z.g. Tyrolergezelschap, inplaats dat men, — och, arme! — aan Hollandsch strand de in-Hollandsche joeien en Guurtjes, bommen en schelpenvisschers bewonderen ging?

We weten niet of het ook maar half-echte Tyrolers waren, die daar het brandpunt van een concertzaal vormden, — maar was dit zoo: hoe moet 't een dier zwervers te moede zijn, als hij, uitziend over de bont woelende menschenmassa, welke vermaak zoeken komt op een klein plekje van de breede zandstrook met de oneindigheid der zee daarachter. — als hij in een

onbewaakt oogenblik diep in hem herinnering hoort zingen:

Wenn i'amol furt musz
Und furt us de Berg',
Na goht's in mei' 'm Kopf und
Im Herz übr'zweg!

een liedje van ginds uit de bergen, zooals hij het eens van gansch harte zong?

Noem ons zwaar op de hand, brom cynisch iets van „nou! je Tyrolers van dertien in 'n dozijn...” — maar als toch eens, als...

Want, — luister eens! — wat gijzelf vooral mooi vindt als ge die salon-Tyrolers in veel te mooie pakjes een gekunstelde voorstelling ziet geven van het meest typische uit hun volksleven, wat uzelf bekoort is wat ge daar niet ziet, — 't is uw eigen fantasie, die een meer passend verbeeldingsdecor tooverd om de figuren, de ruimte en de frissche berglucht erbij droomt met „hall und widerhall” van een gejedeld lied. Uw eigene fantasie is méér echt dan wat ge te zien en te hooren krijgt, — laat ons dan vrij om 't nóg mooier te maken, om medelijden te hebben met een mogelijken zwerver in 't vlakke Unterland, wiens hart voor altijd in de bergen bleef. Bovendien we bezitten de bewijzen voor de gehechtheid der echte bergbewoners aan hun schoone bergen, we weten hoe het bergvolk open oogen heeft en liefde gevoelt voor de heerlijke natuur van hun geboorteland!

Vanwaar anders die breede stroom van volksliederen, waarin dat alles een uitweg vindt? Vanwaar al die naïeve poëzie, die duizenden liedekens, welke in wijden kring beslist volkseigendom genoemd kunnen worden en die te zamen een uitgebreide literatuur vormen, waarin te lezen staat wat land en volk zijn, trouwe spiegel van wat daar leeft in de gemoederen?

Hoe komen de Beieren, Oostenrijkers en Zwitsers aan hun onuitputtelijken liedereschat? hoe ontstonden die liederen, wie leerde ze hun?

De volksgeest zelf schiep ze. Zij ontstonden uit een wisselwerking van de hen omringende natuur, een eenvoudige, landelijke levenswijze en een onbedorven, gevoelige volksziel.

Wie buiten woont of zwerft door bosschen en over heuvelen, wie bij toeval een echo ontdekt, is voor hij 't zelf weet bezig met het opzingen der meest geschikte klanken, om ze geheimzinnig te hooren weerklinken, teruggegeven door de eigenaardige terreinvallen. Daar gaat bekoring van uit, men gaat zich er kinderlijk in verheugen! We kennen menigen deftigen Hollander, die onder ons tegenover de echo zijn deftigheid aflei...

Hoe moeten dan wel de honderdvoudige echo's in het gebergte aanleiding geven om heel den omtrek te doen deelen in het vroolijke jubellied van een oprecht, blij menschenkind?

Immers:

Auf da Alm is ka' Traua'
Is da Himmel viel blaau'
Thuert da Juchza an Hall
Bis zum Diendl ins Thal.

't Is wel zeker, dat het volkslied dergenen die temidden eener rijke, afwisselende natuur leven frisscher en vroolijker zijn moet dan dat uit het laagland, uit eentonige heide- en weidevlakten, want het lied uit de volksziel geweld geeft steeds weer wat op 's harten grond ligt. In allereenvoudigste regeltes geven de liedjes uit de bergen een volkomen beeld van het leven de bergbewoners, ze zingen van hun lieven en lijden, van hun lachen en schreien, hun gelooven en hopen, zoowel als van hun dansen, drinken, vechten of ander bedrijf. Ze vertolken de indrukken, welke de natuur op hen maakt; de humor, de gemoedelijke levenswijsheid van den buitenman ligt erin vast.

Zang en dans zijn er in eere; het muzikale gevoel en een zeker muzikaal kunnen zijn vaste eigenschappen der „bergclers”. In iedere alpenhut, waar de veehoeders in betrekkelijke eenzaamheid een onderdak vinden, waar ze hun huisarbeid verrichten en het zich zoo gezellig mogelijk trachten te maken, daar ontbreekt nimmer een cither, fluit, hakkebord of mondharmonica, daar wordt vlijtig geoefend en telkens wat nieuws verzonnen, het oude overgeleverd en bewaard.

En bij den dans vooral is het, dat de nieuwe liedjes worden gezongen, inslaan en burgerrecht verkrijgen kunnen. Als daar bij bruiloften of feesten de dansvloeren overvol zijn met levenslustige knapen en meisjes, terwijl de speellui tronen op een groote haverkist, komt uit de rij der dansers menigmaal een paartje getreden. De jongen houdt zijn beurs in de hand, treedt op de muzikanten toe, overhandigt die een stuk geld en koopt zich daarvoor het recht om met zijn meisje een „landler” te dansen, terwijl alle anderen toezien mogen. Doch eerst zingt hij onder begeleiding van de muziek zijn vierregelige „schnadahüpfl” en een ieder luistert.

Wat een kostelijke gelegenheid om uit te blinken in gang en houding! Is 't wonder, dat er wedijver ontstaat tusschen twee der handigste, geestigste zangers, waarbij bewondering of spot aanmoedigend werken?

't Loopt dan uit op een moeilijk af te wenden „rauferei”, of een der beide zangers mocht het opgeven moeten; hij wordt dan braaf uitgelachen en krijgt nog op den koop toe iets te hooren als:

Du meinst du könntst singen?
Konntst aa'gor nit schien,
Und der Müller hot een'n Esel
Konnt eb'n aa' so thien!

Zulk een schnadahüpfl (letterlijk: praatje bij den dans) bestaat bijna overal uit vier versregels, welke soms ook samen vereenigd een lied vormen. Wat den bouw betreft zijn twee betoonde lettergrepen hoofdvereischte in iederen regel, de onbetoonde zijn vrijwel onbepaald in aantal, doch er behoort vaak groote handigheid en dialectkennis toe om ze juist te zingen en binnen de maat van een bekend danswijsje in driekwart te houden.

Die melodie is ook in den regel het thema voor den „jodler”, welke onder het dansen gezongen het lied besluit of de regelparen afwisselen komt.

We willen hier en daar een greep doen uit een duizendtal Schnadahüpfl, dat we bezitten.

Natuurlijk zijn de onderwerpen velerlei, doch dat er vele, zeer vele gewijd zijn aan der liefde vreugde en leed, behoort bijna geen betoog:

„Und d'Lieb' hat a' Sprach',
Die man überall kennt,
Und wo die nimmer g'red't werd,
Da hat d' Welt an End'!”

Zelfs het onuitsprekelijke vermag het liefdelied te vertolken:

„Und wie i' di' lieb'
Schau, das kon i' nit sag'n,
Es san d' Baam' aa' gar stumm
Und thaan do' a Blüh trag'n!”

Tal van aardige idyllen uit het landelijke liefdeleven vinden we erbij:

„D' Finka hab'n 't Halm trag'n
Und d' Nester ausg'macht
Und i' und mei' Dirndl
Hab'n zug'schaut und g'lacht.”

Honderden liedjes zijn aan „de kus in eere” gewijd, waar zooveel Romeo's en Julia's ook in het bergland te vinden zijn:

„Dirn, eil di' mit 'm Busserlgeb'n
Sunst kraht der Hohn,
Und wann der zu krahn anfangt,
Muasz i' davon!”

Een vast onderwerp, door de meisjes bezongen, is het beroep van den uitverkoren liefste, bijv.:

„Mei' Schatz is a Weber,
A' Weber muss sein
Er webt mir a Schürzl
Und a Blüml drein 'nein!”

Daarentegen weten de jongelingen al wat hun bekoort aan 't meisje hunner keuze in tal van Schnadahüpfl lof toe te zwaaien:

„Sie hat kohlschwarze Aug'n
Und 'n kreidelweiszen Hals,
Zwei brinnrote Wangeln
Dö g'fall'n ma üba all's!”

Ook het leed echter wordt heel eenvoudig en vol gevoel uitgedraagd:

„Und dees muathwilli' Lisei
Dees macht mi' so trüb
Und i' kunnt 's glei' verreisz'n
Und ho' 's do' so lieb'!”

Sluiten we met een proeve van levenswijsheid:

„Dö Schwalberl'n flüg'n furt
Do' se zia'g'n wieder her
Nu' da Mensch, wann der furtziagt
Der kummt nimmer mehr!”

En nog een lief liedekje, zoo echt de bijna kinderlijke vreugde in het mooie buitenleven weergevend.

Er moet wel een zeer innige betrekking zijn tusschen de volksziel en het plekje gronds dat den buitenman omgeeft, als hij kan bogen op vele benijdenswaardige volksliedjes, zooals bijv. dit eene:

„Im Wald is 's liebli'
Im Wald is es scheen,
Da kann ma' viel Blümerl
Und Vögerl aa' sehn!”

G. DE GRAAF.

IN 'T VOORJAAR.

Blijde dalen
Zonnestrallen
Op deez' nieuw-ontloken aard!
Vogels fluiten,
Ook ontspruiten
Bloemen daar men gaarne op staart!

Kletterend komen
Regenstroomen
Onverwachts op d' aarde neêr.
Boven 't water,
Even later,
Lacht de lieve zonne weer!

Hoort ge 't ruischen,
Zachtkens suizen,
Ruischen, suizen door het hout?
Laat ons luisteren!
Stemmen fluisteren,
Fluisteren zachtkens in het woud!

ANNIE BOOM.

Foto K. H. Idema.

MEDEMBLIK IN VOGELVLUCHT.

DE KLEINSTE STAD VAN WEST-FRIESLAND.

TOEN, een aantal jaren geleden, de Fransman Henri Havard een vluchtig bezoek aan ons land bracht en met een jacht ook de Zuiderzee-plaatsen aandeed, maakten deze zulk een treurigen indruk op den reiziger, dat hij ze „dooede steden” noemde. In het bijzonder doelde hij op de West-Friesche steden: Hoorn, Enkhuizen en Medemblik. En inderdaad, in vergelijking met hetgeen ze eens waren, was die naam niet ongepast. Van de machtige koninklijke steden, welke geheele vloeden uitrustten, legers bewapenden, en op gelijken voet met vreemde volken onderhandelden, vermogend en fier, trotsch op hare onafhankelijkheid, is nog slechts de schaduw over. Geen rijk beladen koopvaardij-schepen vallen hare havens meer binnen; geen oorlogsvloten stellen meer de wetten aan een trotschen en overmoedigen vijand; geen haringbuisen voeren meer het kostelijk zeebanket hare vesten binnen, en de „buisjesdag” leeft nog slechts in de herinnering. Hare zonen zijn niet meer de koene ontdekkingsreizigers van voorheen, of de dappere admiralen, die zege op zege bevochten op den Engelschman of den Spanjoel. De zee heeft haar beroofd van haar grondgebied niet alleen, doch ook van haar roem; de nieuwe banen, waarop handel en scheepvaart geleid werden, ontnamen aan de West-Friesche steden haar macht en haar invloed. Maar wat de wispelturige golven haar aan de eene zijde ontnamen, gaf haar vette bodem aan den anderen kant terug, toen de West-Friezen zich gingen toeleggen op een betere, een meer wetenschappelijke beoefening van land- en tuinbouw, en zij van de veeteelt een meer winstgevend bedrijf maakten. Niettegenstaande dit, leidden toch deze plaatsen langen tijd een droevig bestaan. Niet aangesloten bij het wereldverkeer, overgeleverd aan de willekeur van enkele kooplieden, mocht het haar niet gelukken tot eenige meerdere welvaart te geraken. Pas echter rende het stooppaard door hare vruchtbare beemden, of overal werden markten en marktverenigingen opgericht, de kooplieden snelden toe en weldra namen bloei en voorspoed dermate toe, dat armoede en ellende voorgoed verjaagd werden.

De kleinste, maar de oudste der drie zustersteden is Medemblik, in oude oorkonden ook meermalen Medemblik of Medemlek geheeten. Toen Enkhuizen nog slechts een nietig, armelijk dorp en Hoorn gansch en al onbekend was, speelde Medemblik reeds een voorname rol. Hare geschiedenis klimt op tot den tijd, toen de stoere West-Friezen, prat op hunne vrijheid, de schrik waren van de Kennemers, wier dorpen zij brandschatten, wier kasteelen zij slechtten. In hun ondoordringbare oerwouden bekampten zij de machtige Frankische hofmeiers. Daar weerklonk hun onheilspellend krijgsgescrei en lieten zij met gewisse slagen dagge en knots neervallen op de hoofden hunner vijanden, de belagers van hunne ongerepte vrijheid. Toen was Medemblik

hunne hoofdplaats en de zetel hunner gevreesde koningen. Daar of in het nabij gelegen Hoogwoud, was het ook, dat Koning Radboud II, „Goets viant”, nadat hij voor Karel Martel had moeten zwichten en de prediking van het Christendom toelaten, zijn voet uit het water terugtrok, nadat Bisschop Wulfran hem in zijn onberaden ijver als waarheid verzekerd had, dat 's Konings voorvaderen, als heidenen gestorven, verdoemd waren.

Het doopvont, daarbij gebruikt, zou hetzelfde zijn, dat men ons nog heden ten dage in de kerk te Hoogwoud wijst.

Wel moesten zij ten slotte den harten nek buigen voor den grooten Karel, doch den rug te krommen onder het juk van Duitschlands vazallen, dat was hunne eer te na Graaf Arnoud moest dat ondervinden in 993 bij Winkel, waar hij sneuvelde en Willem II bij het straks genoemde Hoogwoud, waar hij in 1256 door het ijs zakte en vermoord werd, waarna men zijn lichaam verstopte onder een haardplaat. Eerst „den Keerlen God”, Floris V, mocht het gelukken hen voorgoed te onderwerpen en zich Graaf van Holland en West-Friesland te noemen. Om de West-Friezen te beter in bedwang te kunnen houden, bouwde deze graaf op verschillende plaatsen sterkten, waarvan die te Medemblik den naam „Kasteel Radboud” ontving, waarschijnlijk, omdat op die plaats eens de geduchte burcht van den gevreesden Koning verrees. Dit kasteel, gelegen aan de „Schans” bij de voormalige Oosterpoort, heeft jaren lang een groote rol gespeeld in de geschiedenis van het stadje. In onze jeugd waren daarvan nog de bewijzen over. De geweldig dikke muren, opgetrokken van een bijzonder zware soort gebakken steen, „Radbouders” geheeten, konden geruimen tijd een machtigen vijand weerstaan. De zeven, ronde als vierkante, torens gaven, voor zoover ze niet van een spits voorzien waren, aan twee personen gelegenheid naast elkaar te wandelen. De onderaardsche gangen en gewelven, van stevig metselwerk opgetrokken, waarin men bij de slooping een groot aantal zoogenaamde Jacobakannetjes vond, leverden den verdedigers een goede beschutting. In de „Ridderzaal” hingen in het wapenrek een groot aantal helmen en harnessen, benevens een in olieverf geschilderd portret van een fieren ridder, naar men zegt, van koning Radboud zelf. Een en ander werd later in verschillende musea ondergebracht. In de zoogenaamde „Tooneelzaal”, waarschijnlijk de gezelschapszaal der oude graven, vierden de tegenwoordige Medemblikkers menig gezellig feest, tot de tand des tijds ook aan de hechte muren van dezen burcht begon te knagen en de regeering voor 't feit stond hem te slechten of in stijl te restaureren. Zij deed het een en liet het ander niet na. Een gedeelte werd afgebroken en het overblijvende hersteld en ingericht als zetel voor het Kantongerecht. Wij willen niet verder uitweiden over den invloed, welken „Radboud” heeft uitgeoefend op de geschiedenis van

het kleine stadje. Eén feit echter is te aardig, om niet te vermelden. Zooals men weet, behoorde Medemblik tot de eerste steden, die in 1572 het Spaansche juk afschudden. Minder bekend is het, *hoe* zulks geschiedde, en daarom willen wij het hier even vertellen. Enkhuizen was den 21^{en} Mei overgegaan en had Diederik Sonoyals 'sPrinsen Luitenant en Gouverneur aangenomen. Nu trachtte deze ook Medemblik over te halen. Daartoe zond hij twee zijner hoplieden, Kabeljau en Ruichaver, benevens Dirk Brouwer en nog eenige Enkhuizers daarheen, om met de Medemblikkers te onderhandelen. Doch de kastelein van 't slot, Jonker Cornelis van Rijswijk, wilde daar niets van weten.

Sonoy besloot nu geweld te gebruiken. Dientengevolge kregen twee vendels Enkhuizers en twee vendels krijgslieden, onder straks genoemde hoplieden, in last de stad van twee kanten te verrassen. De Enkhuizers trokken met Kabeljau naar de Westerpoort op, ter plaatse, waar wij op één onzer foto's den ouden meelmolen zien staan, als een eenzamen wachter aan de kalme Wieringermeer. Ruichaver zou de Oosterpoort aantasten. De Medemblikkers, dit bemerkende, trokken naar het kasteel, vrouwen en kinderen achterlatende. Weldra had de vijand de stad vermeesterd en trok, de laatsten als schanskorven voor zich uit drijvende, naar het slot. De bezetting liet nu het verzet varen en Medemblik ging over. Dit viel voor den 28^{en} Mei 1572.

In 1581 kreeg de stad zitting in de Gewestelijke Staten en nam daar een bescheiden, doch besliste, positie in.

Gedurende het Leicestersche tijdperk stond Medemblik aanvankelijk aan de zijde van den Engelschman. Het werd daarop door Maurits omsingeld en gaf zich na een beleg van zeven weken gewonnen. Als handelsstad maakte het deel uit der Enkhuizer Kamer van de Oost- en West-Indische Compagnie en had daarin veel invloed. Niet minder beslist trad Medemblik in 1650 tegen Willem II op, toen het weigerde de „Bezending” binnen te laten, welke stoutigheid Nicolaas Stellingwerf, de Pensionaris der stad, met een gevangenis op Loevestein boette. Zooals geheel ook de stad onder den druk der Fransche overheersching en kwam eerst weer tot den einigen bloei, toen er in 1828 het Koninklijk Instituut voor de Marine gevestigd werd.

Wat een drukte en beweging gaf het in de stad, als de „Urania” of een ander oefeningsvaartuig voor het Instituut lag, het vrolijk gelach en gejoel der Adelborsten, hier „Jonkers” genaamd, door de straten weerklonk en de talloze sloepen de prachtige havens doorkruisten! Dit duurde zoo voort tot het Instituut, zoo men zeide, wegens de minder gunstige luchtgesteldheid in 1850, verplaatst werd. Dat was voor het stedeke een gevoelige slag, die niet vergoed kon worden door het depôt van discipline, dat zijn intrek in de prachtige gebouwen nam.

Doch ook dit was niet van langen duur en weldra werd het depôt naar Naarden gezonden. Al weder scheen het de sanitaire toestand van Medemblik te zijn, die de verandering noodzakelijk maakte, ofschoon het van algemeene bekendheid is, dat het plaatsje vele „ouwentjes” onder zijne bewoners telt, en er nog onlangs één overleed, die den respectabelen leeftijd van bijna 104 jaar bereikte.

Nadat alzoo de hechte gebouwen eenige jaren tot verblijf strekten van een rijksveldwachter, die ze moederziel alleen bewoonde, werden ze eindelijk ingericht tot een Rijks-krankzinnigengesticht. We weten, dat een poging om dit weer te verplaatsen, onlangs mislukt is. Met het front gelegen aan de Westervan maken het hoofdgebouw en zijne beide vleugels den indruk van degelijkheid en soliditeit. Uit het torentje, op het hoofdgebouw geplaatst, heeft men een prachtig gezicht op de stad en hare omgeving. Westwaarts ontwaart men in het verschiet de welvarende landbouwdorpen Opperdoes en Twisk, gelegen te midden van bloeiende akkers en welige weiden. In Zuidoostelijke richting ziende, valt het stoomgemaal der Vier Noorderkoggen onmiddellijk in het oog, gelegen te midden van de Grootte en de Kleine Vliet, boezemwateren van het Ambacht. In het Noorden weidt onze blik over de Wieringer meer, op welker inpoldering men in Medemblik algemeen hoopt, en

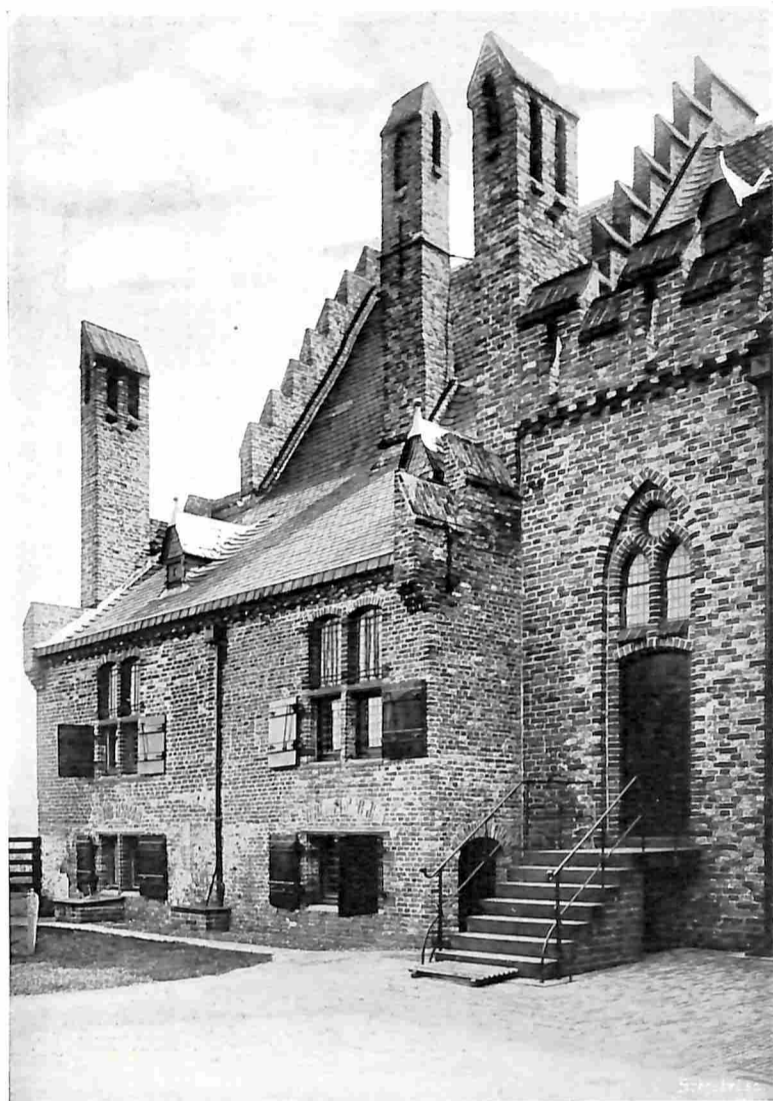

Foto K. H. Idema.

MEDEMBLIK. HET KASTEEL RADBOUD,
THANS KANTONGERECHT. INGANG.

waardoor zijn bloei zeer zeker in hooge mate bevorderd zal worden. Zacht rimpelt het windje de wateren van de Meer, die hoogst zelden bevaren worden. Vandaar ook, dat de prachtige havenwerken van de plaats, slechts een levendigen aanblik aanbieden in den ansjovistijd, wanneer ieder er op uit-

Foto K. H. Idema.

MEDEMBLIK. HET KASTEEL RADBOUD,
THANS KANTONGERECHT.

trekt dit vischje te bemachtigen. Een blik over de stad toont ons hare geringe uitgestrektheid. Dat zij vroeger van groteren omvang was, blijkt wel hieruit, dat op den Dam, precies tegen den West-Frieschen omringdijk, het stadhuis wordt gevonden, dat oudtijds wel meer naar het midden gestaan zal hebben. Dit antieke gebouw met zijn hoog bordes en zijn gerestaureerden gevel, prijkkende met het beeld der Gerechtigheid, is een bezoek overwaard. Ook de Zuider- of Groote Kerk met haar fraai orgel en geschilderde glazen staat bijna onmiddellijk aan den Zeedijk. Haar eerwaardige, hooge toren, een der hoogste des lands, strekt den zeelieden tot baken. In onze dagen ontdekte men op de muren van deze Hervormde Kerk prachtige muurschilderingen, die van de haar bedekkende kalklaag ontdaan zullen worden.

De Roomsch-Katholieke Kerk aan het einde der Bagijnstraat is een der fraaiste van den omtrek. In hare nabijheid ligt het kleine, maar lieve Plantsoen, de trots der bewoners, hetgeen ons niet verwondert, als wij weten, dat het de eenige wandeling is, prachtig belommerd, terwijl men buiten gekomen, niets vindt dan den kalen Ooster- en Westerdijk met gezicht op de Zuiderzee.

Water- en boschpartijen biedt het Plantsoen ons niet aan; wel aardige kijkjes op golvende korenvelden en bloemrijke weiden, gestoffeerd door talrijke runderen en fijn-wollige schapen, en dat is ook Natuurschoon. De straten zijn door de goede zorgen van de Vier Noorderkoggen met klinkers geplaveid, wat tot een wandeling uitlokt. En niemand zal het zich beklagen daartoe overgegaan te zijn, daar hem overal de netheid der huizen en de voorkomendheid der bewoners treffen. Vooral de Nieuwstraat met haar muzikent is de verzamelplaats der groteren en de speelplaats der kleineren. Stel u voor een breed, in de lengte van Zuid naar Noord loopend, flink belommerd plein, ter weerszijden begrensd door twee rijen huizen, en eindigende op den Dam bij het Stadhuis. Is het wonder, dat de jaarlijksche harddraverij, op dit plein gehouden, duizenden sportliefhebbers trekt? Veel monumentale gebouwen zijn er in de stad niet meer te vinden. De hand des sloopers heeft ze vernield. Alleen de oude vergaderplaats van het Dijksbestuur der Vier Noorderkoggen op de Nieuwstraat en het Hervormde Weeshuis in 1504 gebouwd, dicht bij de Groote Kerk, zijn voor vreemdelingen bezienswaardig. P. FRANSEN Jz.

GROENTETEELT.

BRUSSELSCH WITLOF.

DE tijd voor de malsche jonge groenten, laten we er nog aan toevoegen versche groenten om den inmaakvoorraad buiten bespreking te laten, is weer in 't land. Spinazie, postelein, sla, worteltjes, komkommers, enz. hebben voor een groot deel de wintergroenten, waaronder natuurlijk de koolsoorten een eerste plaats hebben ingenomen, verdrongen. Een meer bescheiden plaatsje onder de wintergroenten wordt, vooral in ons land, door het z.g. Brusselsch lof of witlof, ook wel genoemd Cichoreilof ingenomen. Meer en meer komt het echter op den voorgrond, het wordt meer gevraagd en zoo komt het natuurlijk, dat de cultuur zich in ons land heeft uitgebreid. Van het oogenblik af, dat de vorst in 't najaar is ingetreden, tot zelfs in de maand Mei ziet men den inventaris van groentewagens en groentewinkels verrijkt met mandjes Brus-

selsch lof; en dit niet alleen in de groote steden, merkwaardig is het welk een sterke verspreiding deze groente gekregen heeft; tot in de meeste kleine plaatsjes is haar bekendheid doorgedrongen. De vorm waarin deze groente wordt aangeboden, is tweërlei:

De vorm waarin deze groente wordt aangeboden, is tweërlei: in de eerste en voornaamste plaats als vaste kropjes, ook de meest gewenschte vorm, zooals ze veel uit België in ons land wordt geïmporteerd; in de tweede plaats als losse blaadjes (pluk-wortel), zooals ze meestal op de kleine plaatsen in den handel komt.

Veel is reeds gestreden over de cultuur van Brusselsch witlof, vooral omdat men zoowel op de buitenplaatsen als bij de beroeps-kweekers zeer uiteenlopende resultaten verkreeg, dikwijls helaas slechte uitkomsten; zelfs is wel beweerd, dat ons land niet geschikt was voor de teelt van Brusselsch witlof.

De grondsoort, de groundbewerking, bemesting en ten slotte de wijze van kweken der kropjes uit de geoogste wortels kregen schuld en toch schuilt de hoofdfout niet zoo ver.

Laten we eens nagaan wat dan wel oorzaak kan zijn van deze mislukkingen.

Bij de veredelde planten, die we in de groententeelt gebruiken, is het noodzakelijk steeds van goed zuiver zaad gebruik te maken. Deze planten zijn n.l. door kruisingen en voortdurende teelt, ook wel selectie genoemd, uit de oorspronkelijke stamvormen, die verre achterstaan bij onze tegenwoordige exemplaren, gewonnen.

Wanneer men nu niet voortdurend van het beste weer uitzoekt, (selectie toepast) dan heeft men kans met zijn plantenvormen achteruit te gaan in kwaliteit, dus terug te gaan naar de oorspronkelijke wilde vormen.

Dit teruggaan noemt men met een vreemd woord „atavisme”; een verschijnsel, dat we zeer veel kunnen waarnemen zoowel bij onze groenten als bloemen. Juist hierbij zoo sterk, omdat vele groenten en bloemen hoog veredelde gewassen zijn door zeer strenge selectie verkregen, waarbij de teruggang door nalatigheid natuurlijk zeer opvallend kan worden. Dit verschijnsel treffen we bij de eene plantenvariëteit sterker aan dan bij de andere; er zijn vormen, die zoo goed als nooit veranderen, zaadvast zijn, wat in de cultuur groote gemakken en veel voordeel brengt; bij andere laat het zaadconstant zijn veel te wenschen over en hiertoe kunnen we o.a. ook rekenen het Brusselsch Witlof.

Een strenge, en liefst langen tijd doorgevoerde, selectie is hier even zoo goed op zijn plaats als bij alle andere planten.

Wat dit uitwerkt toont ons bijgaande foto. De wortels met kropjes zijn gemiddelde monsters uit vele gelijksoortige genomen, die alle gelijk behandeld zijn.

N°. 1 en N°. 3 toonen ons wortels van zaad, indertijd van goede adressen betrokken; de wortels zijn zwaar en grof maar van goede kropjes is geen sprake, zeer slecht is N°. 1.

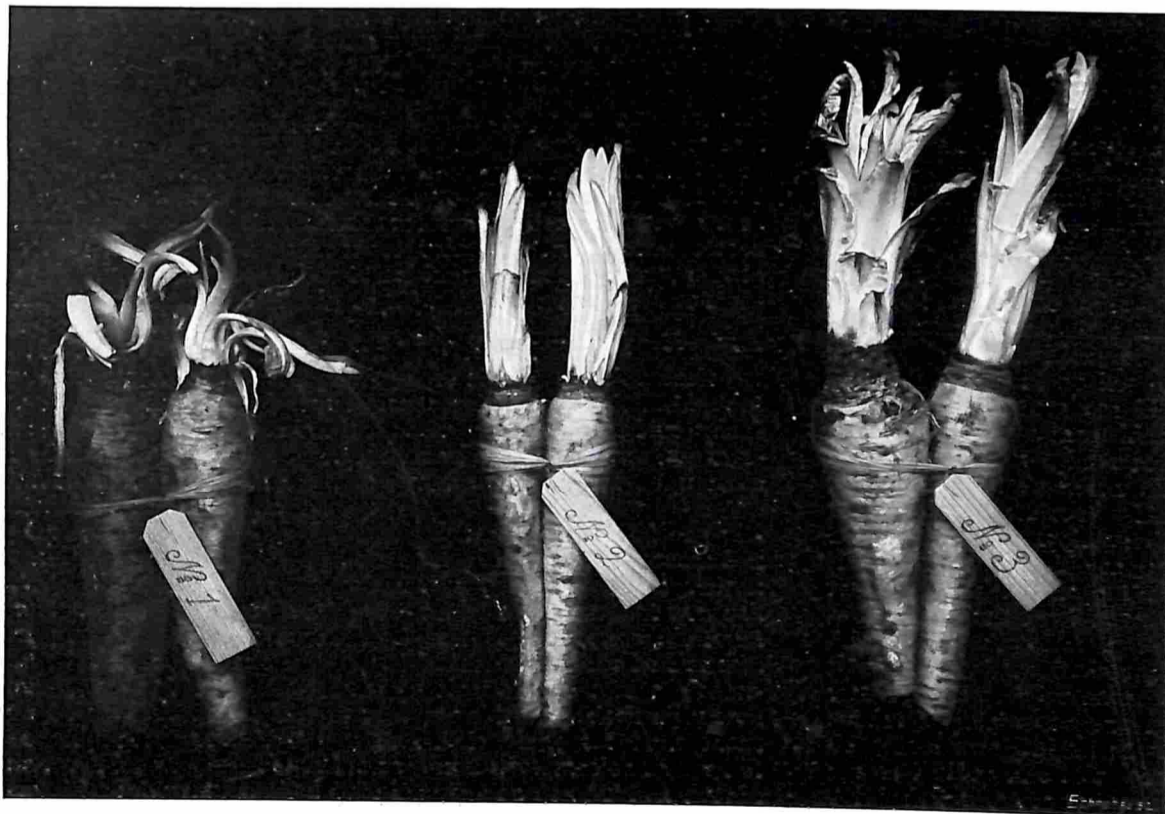
Gunstig steekt daarbij af de kropvorming der fijne wortels onder No. 2; deze wortels zijn gekweekt uit zaden, welke ik in 1905 van de Staatstuinbouwschool te Vilvoorde (België) had meegebracht, gezaaid in Mei 1906 en de wortels in den winter 1906/1907 „opgezet”, om kropjes te geven.

Vorm 1 en 3 zijn verwaarloosde vormen, (voor handelaars is het soms moeilijk ieder jaar goed zaad te krijgen), vorm 2 is door voortdurende juiste selectie ontstaan en vastgehouden. Zoodoende krijgen we, wat door velen wel genoemd wordt een bepaald „ras”. Van de mooie regelmatige fijne wortels, die No. 2 gaf, zijn weer de wortels met de mooiste kropjes bewaard in de schuur tot de planttijd kwam, toen buiten uitgeplant en zoo is hiervan weer in 't najaar zaad gewonnen. Thans is op deze wijze reeds drie maal zaad gewonnen op de terreinen van de Rijks Hoogere Land- Tuin-, en Boschbouwschool te Wageningen, met gunstig resultaat: de kropjes winnen het verre van gekocht zaad.

Wat dus wel de voornaamste oorzaak van het mislukken is, hebben we nagegaan.

Thans nog iets over de cultuur van de wortels, nu de zaaitijd is aangebroken.

De plant stelt geen bijzonder groote eischen en is reeds spoedig met den grond tevree, mits goed diep losgemaakt en niet al te heet liggend. Men zaait op rijen van 20 c.M. in ondiepe geultjes, zoodat 't zaad slechts een goede c.M. onderkomt. Na een regenbuitje dunt men later op 10 c.M. op de rij. In België deelde men mij mede, dat vertakte wortels, waarvoor men hier over het algemeen zoo bang is, ook uitstekend zijn en dat men liefst wat laat zaait, om in 't zaad schieten te voorkomen; bij zaaiing in Juni kwam men evenver als bij zaaiing in half Mei. Ongeveer hiermede overeenstemmend zijn ook proeven, die indertijd in 's-Gravezande (Westland) genomen zijn met verschillende zaaitijden. Zoo gaf een

WITLOF: 1 en 3 SLECHTE WITLOFKNOPJES; 2 GOEDE KNOPJES UIT GEÏMPORTEERD ZAAD.

BLOEMENTENTOONSTELLING TE HAARLEM.
HET PARTERRE IN DE EERSTE TENTOONSTELLINGSZAAL.

zaaisel in de 2de helft van April 9.16%, wortels van 't gewicht van het loof, idem in de 1ste helft van Mei 16.66%, wortels van het gewicht van het loof; idem in de 2de helft van Mei 18.38%, wortels van het gewicht van het loof.

Wel een bewijs, dat een vroege zaaïng niet gunstig is.

In October—November oogst men de wortels, snijdt het loof geheel af, op een paar c.M. na en bewaart ze in een kuil of andere koele plaats, waar geen vorst komt. Men kan reeds direct met de „trekkerij” beginnen en den geheelen winter doorgaan tot April toe. Over dit „forceeren” is nog al iets te melden; thans is echter hoofdzaak eerst goede wortels te telen, die later goede kropjes zullen geven.

C. S.

NATIONALE BLOEMENTENTOONSTELLING TE HAARLEM.

V. DE DERDE EN VIERDE TIJDELIJKE.

ZIJ, die de eerste en tweede tijdelijke tentoonstellingen te Haarlem bezochten, en de groote bloemenhal betraden, zullen eenigszins verbaasd gestaan hebben, dat men er weder in geslaagd was deze zaal een geheel ander voorkomen te geven. Het groote parterre toch, in de eerste zaal, was weder met heel andere planten gevuld, en volgens veler meening was de indruk thans mooier dan tijdens de ze tijdelijke. De vakken met de veelkleurige *Azalea*'s, die op zich zelf zoo mooi waren, doch het geheel onrustig maakten, waren thans bezet met verschillende verscheidenheden *Pelargonium* en de frissche kleuren harer bloemen teekenden zeer mooi, tegen den band van de zilverbonte verscheidenheid, die zich door de verschillende vakken heenslingerde. Het geheel was thans weder even rustig en gedistingeerd als tijdens de eerste tijdelijke, alleen hadden wij de bloemplanten gaarne iets rijker in bloei gezien, waardoor de totaal indruk zeker gewonnen zou hebben. Ter linker zijde van den ingang stond een groote groep *Rhododendrons*, voornamelijk de bekende verscheidenheden *Prince Camille de Rohan*, *Chevalier Félix de Sauvage* en *Vesuvius*, die goed gerangschikt hier uitnemend tot

hun recht kwamen. Ter rechter zijde stond een zeer mooie groep gemengde warme kasplanten, waaronder mooie Palmen en Varen; vooral de *Nephrolepis*, *Adiantums* en *Pteris* toonden hier weer, wat mooie sierplanten het zijn. Hiervoor was geplaatst een rand rijk bloeiende *Phlox divaricata*, wier lief blauwe bloemen goed spraken tegen het groen der sierplanten. Langs de lengtewanden stonden groepen geforceerde heesters, en duidelijk kon men zien, dat het jaargetijde gevorderd was. Thans niet meer die overvloed van bloemen aan bladerlooze twijgen, doch tusschen het teere groen der ontluikende bladeren de zachte kleuren der bloemen. Eigenlijk liet de bloei aanvankelijk nog wel wat te wenschen over een gebrek dat, naarmate de heesters langer stonden, zeker beter geworden zal zijn. De kleine vakjes met *Knolbegonia*'s, die hier voor stonden, waren voor den tijd van het jaar heel aardig, vooral de gevuldbloemige waren zeer mooi.

Aan de heestergroepen sloten zich twee groote inzendingen *Hydrangea*'s, die voor die der tweede tijdelijke geenszins onderdeden, het waren de zacht rose *Hydrangea japonica* en de zuiver witte *Hydrangea Thomas Hogg*. Deze planten waren bijzonder krachtig ontwikkeld, en deden haar waarde als decoratieplanten uitnemend uitkomen. Ter linkerzijde sloot zich aan deze groep een inzending der allerliefste Polyantharoes *Mrs W. Cutbush* en aan de rechterzijde een mooie rijkbloeiende groep *Deutzia*'s, terwijl in het midden een gemengde verzameling bloeiende bladplanten stond, waaronder zeer mooie exemplaren. De flink gekweekte stam Margerieten en de nieuwe *Pelargonium* ver-

BLOEMENTENTOONSTELLING TE HAARLEM. GROEP GERBERA HYBRIDA.

BLOEMENTENTONSTELLING TE HAARLEM.

ROZEN, SERINGEN EN AARONSKELKEN OP DE 3^E TIJDELIJKE TENTONSTELLING.

scheidenheid *Jubilee* maakten hiermede een goede figuur.

De algemeene indruk, die wij ditmaal van de zaal kregen, was rustiger, in enkele opzichten harmonieuser, dan tijdens de tweede tentoonstelling, maar toch lang niet zoo overweldigend. Het was lang niet die overdadige bloemenweelde, die wij er reeds een paar keer bewonderden, men zou zoo zeggen, dat het eenige moeite gekost had haar geheel gevuld te krijgen.

De wanden van de gang tusschen de eerste en de tweede zaal waren ter weerszijden bezet met mooi bloeiende exemplaren van de Roos *Mme Norbert Levavasseur*, waartusschen de groote witte bloemen van de *Calla Childsiana* op een ondergrond van rijkbloeiende *Primula obconica* een prachtig effect maakten.

In de achteraal werd de Orchideeën-tentoonstelling gehouden. Onze verwachting was tamelijk hoog gespannen, en er was voldoende moeite gedaan om flinke inzendingen te verkrijgen. Toen wij dan ook zagen, wat ingezonden was, konden wij niet nalaten te vragen: „Is dit alles?” Het bleek, dat het meerendeel onzer grootere liefhebbers niet vertegenwoordigd waren. Wij zullen ons hier niet verdiepen in de vraag, wat daar wel de reden van geweest kan zijn, of het wellicht een misplaatste concurrentie vrees was, doch liever brengen wij hulde aan de drie inzenders voor het bij uitstek mooie arrangement, waardoor bijna iedere plant goed te zien was. Zeer navolgenswaardig was het denkbeeld om deze bloemplanten bij uitnemendheid op slechts 40 c.M. hooge tafels te rangschikken, waardoor men op, en niet tegen de bloemen zag. Bijna iedere plant had voldoende ruimte om tot haar recht te komen, en door grootere planten boven groepjes kleinere te doen uitsteken, verkreeg men een inderdaad schitterend effect. Eén inzender moeten wij den raad geven toch vooral geen gekleurd papier meer tusschen Orchideeën-bloemen te gebruiken, waardoor hij de totaal-indruk van zijn groep, waarin zulke prachtige *Phalaenopsis*, *Cypripediums* en *Dendrobiums* stonden, wel wat bedierf.

Kostbare exemplaren merkten wij in de verschillende inzendingen op, en het deed ons vooral genoegen te zien, dat de kwaliteit der planten zoo uitstekend was, waardoor het duidelijk bleek, dat men ook bij ons, wat de cultuur dezer wel eens capricieuze planten aangaat, toch niet achterlijk is. Er had echter veel meer ingezonden moeten zijn, en wij vertrouwen dan ook, dat dit met de vierde tijdelijke het geval zal zijn.

Op een vak achter de Orchideeën-inzendingen, stond een uitgebreide verzameling kleine heestertjes, het waren voornamelijk *Rhododendrons*, *Azalea's*, *Spartiums* en *Berberis*. Veel indruk kunnen wij niet zeggen, dat deze groepjes maakten. Dit was ook het geval met een groep in bloei getrokken heesters, die tegen een der dwarswanden stond opgesteld. Toch had dit heel anders kunnen zijn. De *Rhododendrons* en *Azalea's*, de *Malus*, *Crataegus* en *Berberis* waren inderdaad zeer voldoende, doch zij waren zoodanig gerangschikt, dat geen enkele plant tot haar recht kwam. Het was een bonte bloemenmassa, vermoeiend voor het oog. Het rangschikken had deze inzender op de eerste en tweede tijdelijke beter moeten afzien.

Langs de beide zijwanden stonden groote groepen in bloei

getrokken *Rhododendrons*, meerendeels winterharde soorten in goede planten. Aan de rechterzijde lagen daarvoor kleine vakjes met *Cineraria's*, waaronder vooral de *Cineraria stellata*, een nieuw ras, uitmuntte. De fraaie, stervormige, losse bloemen zijn bijzonder aantrekkelijk en voor iederen liefhebberaanbevelenswaardig. Verder zagen wij aan deze zijde nog een aardige groep van de *Begonia Aagje* met haar groote metaalkleurige bladeren en een groote inzending heesters, waarin het paarsviolet van de *Bougainvillea Sanderiana* zeer mooi sprak tegen het zilverwit van de *Acer Negundo* en waarvoor de mooie *Funkia's* een goede figuur maakten. Aan de overzijde stond een groote groep van de reeds meer besproken mooie rose *Spiraea's* en een zeer mooie inzending *Bougainvillea's*, wier bloemen prachtig mooi spraken tegen het wit der er onder geplaatste *Deutzia's*.

De achterwand van deze zaal was bezet met een inzending groote planten van verschillende *Acer palmatum* verscheidenheden, die wij reeds vroeger bespraken.

Ook in deze zaal zagen wij veel moois, maar toch gevoelden wij ons eenigszins teleurgesteld, het was niet in alle opzichten, wat wij verwacht hadden. De overweldigende bloemenweelde, die wij tijdens de eerste en tweede tijdelijken hier bewonderden, was er thans niet, om die te zien moesten wij naar de tent voor de afgesneden bloemen.

Het behoort in enkele onzer groote steden nog steeds tot den goeden toon te beweren, dat men, om in het voorjaar mooie Rozen te hebben, die uit Brussel of Parijs moet betrekken. Onze Hollandsche Rozen zijn te ordinair, wordt dan beweerd. Welnu, hier kon men duidelijk zien, dat die mooie, doch vooral dure Rozen, waarschijnlijk uit Aalsmeer via Brussel of Parijs in de Haagsche salons terecht komen of wel, dat de groote bloemenwinkels hun Fransche Rozen telegrafisch in dit kleine Noord-Hollandsche dorpje ontbieden.

Mooier Rozen toch, dan hier langs de geheele lengtewand van deze groote zaal stonden, kan men met geen mogelijkheid verlangen. Gerust durven wij zeggen, dat er nergens prachtiger *Kaiserin Augusta Victoria*, *Caroline Testout* of *Ulrich Brunner* te verkrijgen zijn. Naast de Seringenkultuur begint ook die van Rozen een zeer voorname plaats te Aalsmeer in te nemen.

Zeer mooi was een gemengde groep Seringen, Rozen en Aaronskelken, die hier tegen den dwarswand stond gerangschikt. En door de kwaliteit der bloemen, en door het fraai arrangement trok deze inzending zeer de aandacht. Alle bloemen waren wit, doch wat een tinten nog in deze smettelooze kleur. Vol bewondering stonden dan ook de talrijke bezoekers er naar te kijken. Op de lange middentafel merkten wij allereerst zeer mooie *Cyclamen* op, en daarnaast een verdienstelijke verzameling afgesneden bloemen van Amerikaansche Anjers. Deze bloemplant schijnt hier te lande gaandeweg in te burgeren, telkens ziet men nieuwe inzenders met bloemen, die niet onderdoen voor die van hen, welke ze reeds lang kweeken. Zoo was dit ook hier het geval. Afgesneden Seringentakken prijken thans ook weer in groote getalen, en eindelijk stond op het eind van de tafel een groep, die door vaklieden en leeken om het hardst bewonderd werd. Prachtig gerangschikt, kwamen hier de fraaie bloemen van de nieuwe *Gerbera hybrida* tot haar recht. Op lange stelen stonden de fijne stervormige bloemen in alle kleuren tusschen het reinste wit tot het donkerste rood. Deze bloemen, die een groote aanwinst beloven te zijn, trokken dan ook ten zeerste ieders aandacht. Een woord van hulde mag hem, die ze tot zoo'n fraai geheel arrangeerde, zeker niet onthouden worden.

Een andere aanwinst van betekenis stond hier tegenover n.l. de nieuwe *Hollandsche Irissen*. In voorkomen doen zij sterk aan *Spaansche Irissen* denken, doch de bloemen zijn iets grooter, en, wat veel zegt, zij bloeien buiten ruim veertien dagen vroeger, zoodat zij juist tusschen deze en de Darwin Tulpen inkomen. Ook de groote inzendingen afgesneden bloemen van *Irissen*, *Narcissen* en *Tulpen*, die hier stonden, waren zeer de aandacht waard.

Bij den uitgang van de zaal stond een alleraardigste inzending *Cactussen*. Werkelijk belangrijk was de *Echinocereus De Laetii*, een plant, die sterk op de van ouds bekende *Grijsaard* gelijkt,

doch langer witte haren heeft. Aardig daarentegen waren al de jonge zaaipiantjes in miniatuur potjes, echt geschikt om de liefhebberij op te wekken.

De derde tijdelijke moge dan al niet zoo overweldigend geweest zijn als de beide voorgangsters, veel moois en interessants was er zeker te zien. Straks komt de laatste tentoonstelling, die meer een algemeen karakter zal dragen, en waar de tuinbouw, wetende, dat H.M. de Koningin ze zal bezoeken, zeker haar beste beentje voor zal zetten.

Gerust kan gezegd worden, dat de 4e tijdelijke tentoonstelling, die de eer genoot door H. M. de Koningin en Z. K. H. Prins Hendrik der Nederlanden te worden bezocht, geenszins voor haar voorgangsters onderdeed, doch die in zekere opzichten nog overtrof, daar een gedeelte er van bestond uit de z.g.n. Groote-Keuring, uitgaande van de Ned. Maatschij. voor Tuinbouw en Plantkunde. Deze keuring slaagde uitnemend, waardoor de bezoekers thans andere planten te zien kregen, dan op de voorgaande tentoonstellingen.

Het groote parterre in de voorzaal had geen verandering ondergaan en dit, anders een der glanspunten, was thans zeker het zwakste punt dezer tentoonstelling. De *Pelargoniums* waren gedeeltelijk uitgebloeid en de bonte hadden, door een week of drie in gedempt licht te staan, veel van haar schoonheid ingeboet.

De zijgroep, ter linkerzijde van den ingang, bestond thans uit geheel winterharde *Rhododendrons*, er waren bijzonder krachtige en rijkbloeiende planten bij in de beste verscheidenheden, het arrangement was zeer voldoende, zoodat met de helle, en wel eens tegen elkander vloekende kleuren hier een inderdaad harmonieus geheel verkregen was.

Aan de rechterzijde stond een groep kleinere Palmen. Deze deden verre onder voor de groote exemplaren, die er tijdens de eerste tijdelijke prijken, doch het waren alle gezonde exemplaatjes van *Kentia*, *Cocos* en *Phoenix*, die door het arrangement goed tot haar recht kwamen. Het randje lichtroode *Polyantha*-roosjes er voor, deed zeer goed.

De beide lengte-wanden waren weder bezet met groepen *Rhododendrons*, aan de eene zijde stonden witte en lila verscheidenheden, aan de anderen kant zacht rose en donker wijnroode, wat een aangenaam kleureffect maakte. Er voor lagen kleine vakjes met zeer verdienstelijke *Knobegonia's* en opmerkelijk was het hoe deze tegen de lila kleuren veel mooier uitkwamen dan tegen het wijnrood.

Tegen den linkerwand stond vervolgens een groep, waar ieder met verbazing naar stond te kijken. Een reusachtig vuurwerk hoorden wij het noemen, en werkelijk de reuzen-combinatie's van *Eremurus* in verschillende tinten, deden veel aan een z.g.n. vonken-bouquet denken. Naar alle zijden spatten als het ware de zuiver witte, licht- en donkerrose bloemen heen over de mooie, gele *Calla Elliotiana*, de zacht roode *Incarvillea Delavayi* en de donker roode *Incarvillea grandiflora*. Aan haar voet stonden weder de zacht rose, of zuiver witte *Scilla's*, de op zilveren knoepjes gelijkende *Ranunculus aconitifolius*,

BLOEMENTENTOONSTELLING TE HAARLEM. GROOTE EREMURUS-GROEP.

BLOEMENTENTOONSTELLING TE HAARLEM. JAPANSCH DWERG-PLANTEN.

BLOEMENTENTOONSTELLING TE HAARLEM. GROEP AMERIKAANSCH ANJERS.

HET KONINKLIJK BEZOEK AAN AMSTERDAM.

DE DAM IN VOGELVLUCHT NA DE AANKOMST OP HET PALEIS VAN DE KONINKLIJKE FAMILIE.

de levendig rose *Pioenen* en als een groote brutale, donker blauwe vlek lag tusschen al deze zachte kleuren plotseling het mooie groepje *Ixolirion tataricum*. Werkelijk, de uitroepen van bewondering, die wij over deze groep hoorden, waren ten zeerste verdiend.

Vlak er over, tegen den rechterwand, stond eveneens een groote inzending *Eremurus*. Ook deze was hoogst verdienstelijk én door de mooie witte bloemen, én door het sierlijke arrangement. Aardig was het te zien, welk een geheel verschillenden indruk door het rangschikken met dezelfde bloemen verkregen werd. Was de eerste groep grootsch en brutaal, de tweede daarentegen elegant en fijn. Beide inzenders komt een woord van welver-

diende hulde voor het mooie hier geleverde werk toe.

Tegen de rechtsche groep stond ter eene zijde een aardige inzending *Cactussen*, *Epiptyllums* en *Phyllocactus*, met donker oranje en hel purpere bloemen, aan den anderen kant een verdienstelijke groep *Lelie's*, waaronder vooral uitmuntten de groote, zuiver witte en welriekende *Lilium longiflorum giganteum*, de zacht rose *Lilium speciosum* en de donker oranje *Lilium tigrinum*. Het was een mooi geheel, dat jammer genoeg tegen de witte *Eremurus* wel wat koud deed.

Veel mooier sprak tegen de robuste groep het felle geel van de *Azalea mollis*, die inderdaad nog zeer mooi waren, en aan het geheel een bijzonderen gloed gaven. Er voor lag een vakje met gevulde *Knolbegonia's*, reusachtige bloemen in prachtige vormen en kleuren. Beide groepen werden omgeven door een band *Calceolaria's*. Jammer, dat men deze mooie bloemplanten zoo weinig meer ziet, zooals zij daar stonden was het een lust er naar te kijken.

Tegen den achtergrond van deze zaal stond weer een groote groep Palmen en bloeiende planten. Het zuiver wit van de *Lelie's* deed hier zeer goed tegen het donker groen der palmenbladeren.

De gang tusschen de eerste en tweede zaal was dit keer zeer mooi in kleur gehouden. Op korten afstand stonden bijzonder rijk bloeiende, op stam gekweekte *Bougainvillea glabra Sanderiana*, wier levendig paarse bloemen zeer mooi uitkwamen tegen het zacht paars der er onder staande *Primula obconica*, de rand witte *Margherieten* maakte hier een zeer goed effect.

Thans betraden wij de tweede zaal, grotendeels

HET KONINKLIJK BEZOEK AAN AMSTERDAM. DE KALVERSTRAAT IN FEESTTOOL.

bezet met de inzendingen van de Mij. voor Tuinbouw. Op een lage tafel stonden hier in de eerste plaats de verschillende inzendingen *Orchideeën*. Slechts een drietal waren het, doch zij mochten met eere gezien worden. Hoe smaakvol weet men toch tegenwoordig deze fijne planten te rangschikken. Hoe komt iedere plant, iedere bloemtros, ja, bijna elke bloem tot haar recht. Wat spreekt de waarde dezer fijne bloemen, zoo gearrangeerd, voor versieringsdoeleinden. Een jaar of wat terug had nog niemand aan zulke groepen durven denken.

Wat pracht van bloemen merkten wij er onder op. *Odontoglossums*, eertijds wit of vaal bruin gevlekt met groote, zacht rose met levendig rood gevlekte bloemen. *Cattleya's* en haar hybriden met groote bloemen, nu eens zuiver wit, dan weder zacht rose; de groote lippen gefranjed of met donker purper of goudgeel geaderd. *Phalaenopsis*, wier groote vlinderachtige bloemen aan de bijna onzichtbare bloemstengels boven de andere bloemen schijnen te zweven. En tusschen deze nu eens hoog-, dan weder laagstaande planten, een ondergrond van mooie Varentjes en Palmen. Het was een verrukkelijk geheel, die groote tafel met *Orchideeën*.

Welk een contrast vormde het hierachter liggende vak, en toch werd het niet minder bekeken en bewonderd. Japansche miniatuur-boompjes, gekweekt in alle mogelijke vormen en gearrangeerd — wij zouden haast zeggen met Japanschen smaak. Een aardigen indruk maakten die gekromde en gedraaide *Cornifeertjes*, die kleine rijk met blad bezette *Acertjes*, of wel de rijkbloeiende miniatuur *Wistaria's*. Er tusschen stond hier een Japansche lantaarn en daar een vaasje, waaraan de imitatie jammer genoeg wel wat te duidelijk te zien was, maar die aan het geheel toch een goede afwisseling gaven. Ook zoo'n tuintje in miniatuur was de aardige inzending Alpenplanten. Allerliefste exemplartjes zagen wij er in van *Edelweiss* met haar zilverwitte bloemen, van *Dianthus alpinus* en *D. neglectus*, met licht en donker rose bloempjes, van de aardige *Erinus alpinus* in verscheidenheden, en vooral van de mooie *Erodiums*. Het was een inderdaad aantrekkelijk groepje.

De achtergrond van deze zaal werd ingenomen door een reusachtige groep *Rhododendrons* en *Azalea's* en weder herkennen wij in het arrangement de knappe hand, die hier al meer aan het werk was geweest. Ter linkerzijde van den doorgang de groote exemplaren van de violetkleurige *Rhododendron cata biiense grandiflora*, waartegen het lichte geel van de *Azalea Anthony Koster* zeer mooi uitkwam, welke kleur verliep in het zacht vleeschkleurige van enkele *Azalea pontica*-verscheidenheden, welke kleur weder overging in die van de mooie *Rhododendron Pink Pearl* en *White Pearl*, om te eindigen in het bijna zuiver wit van de *George Hardy*, waartusschen het zachte blauw van de bloemen der *Glycine chinensis* parelde. Ter rechter zijde van de deur de karmijnkleurige *Rhododendron Miss John Waterer*, waartegen het smettelooze wit van de volslagen winterharde *Azalea ledifolia van Noordii* prachtig uitkwam. Het geheel deed denken aan de beste groepen van de eerste tijdelijke.

De nieuwe, winterharde *Rhododendrons*, die voor deze groep geschikt waren, toonden, wat ons ook op dit gebied nog te wachten staat.

Aan de overzijde was de dwarswand van de zaal ingenomen door een groote groep Amerikaanse en Fransche Anjers. Ook de rangschikking van deze groep was zeer mooi, en deed de waarde der fraaie bloemen volkomen tot haar recht komen. Ter rechterzijde vormde een groote *Pelargonium peltatum* op een ondergrond van zeer mooie *Odier Pelargoniums* een goede afsluiting en ter linkerzijde maakten de in pot gekweekte welriekende *Lathyrus* een zeer goed effect. Als een der fraaiste Anjers mag zeker wel genoemd worden de donker paarse *Valleyrand*.

Zeer mooi waren de geforceerde *Lilium longiflorum giganteum*, die hierop volgden, en de op stam gekweekte *Pelargonium peltatum*, die er naast stonden, maakten een zeer mooi effect. Prachtige exemplaren van *Cocos Bo-*

HET KONINKLIJK BEZOEK AAN AMSTERDAM.
DE FONTEIN OP DEN DAM.

netii stonden daar achter. Zoo moet men deze planten zien om over haar sierwaarde te kunnen oordeelen.

Weder volgde thans een groep Anjers, die in sierlijkheid de eerste zeker nog overtrof. De kleurschakeering was hier al bijzonder goed gekozen door als achtergrond de vurig roode *Brittania* te gebruiken, waartegen de overige tinten, met smaak gekozen, prachtig afstaken. Het geheel gevormd uit planten en bloemen van den allereersten rang, waarvan wij in het bijzonder noemen de donker violette *Mikado* en de bijzonder groote *Marmion*, een vertegenwoordigster van een nieuw ras met zacht vermilioen rood en witte bloemen, voldeed uitstekend.

Welk een ruime keuze van bloemplanten voor den vollen grond er tegenwoordig wel is, viel op te merken uit een tweetal inzen-

HET KONINKLIJK BEZOEK AAN AMSTERDAM.
DE GROEP VOLENDAMMERS NA DE CANTATE OP DEN DAM.

dingen afgesneden bloemen, een op den grond, en een op de tafel staande. Wat al vormen, wat al kleuren en tinten. Hoe is men er in geslaagd van weinig beteekenende planten bloemplanten bij uitnemendheid te maken, geschikt voor alle mogelijke doeleinden. Ook de wijze, waarop zij het publiek aangeboden worden, verschilt hemelsbreed van vroeger, en de op den grond geplaatste inzending leverde wel het sprekendste bewijs, wat een goed rangschikker met deze bloemen weet te bereiken. Menigeen zal uit deze inzendingen een goede keuze hebben gedaan.

Naast de groote *Rhododendron*-groep stond een collectie planten van de Canarische eilanden, minder mooi dan wel interessant, omdat zij een kijkje gaf op den eigenaardigen plantengroei aldaar, en daarnaast een verzameling Varenen, die wij niet wijfelen het toppunt van cultuur te noemen. *Adiantum*, *Microlepia*, *Nephrolepis*, en *Didynochlaena* in smetteloze exemplaren van meer dan 1 Meter doorsnede zijn planten, die het niet ieder gegeven is ze zoo te kweken. Er tusschen en er onder tal van kleinere varenen, allen even mooi, die een prachtig beeld gaven van de kennis van hem, die ze kweekte.

Een flinke groep, met bloemen als overdekte *Margerieten* stond hier naast, en de vakjes met mooie *Coleus*, *Heliotropen* en *Knolbegonia's* er voor maakten een goed effect. Ten slotte mogen de fraaie *Cineraria stellata* niet vergeten worden, die hier het bewijsleverden, hoelangdit ras zich goed laat kweken.

Slechts noode verlieten wij de groote hal, waarin zooveel moois te zien was, om ons te begeven naar het gebouw voor de afgesneden bloemen.

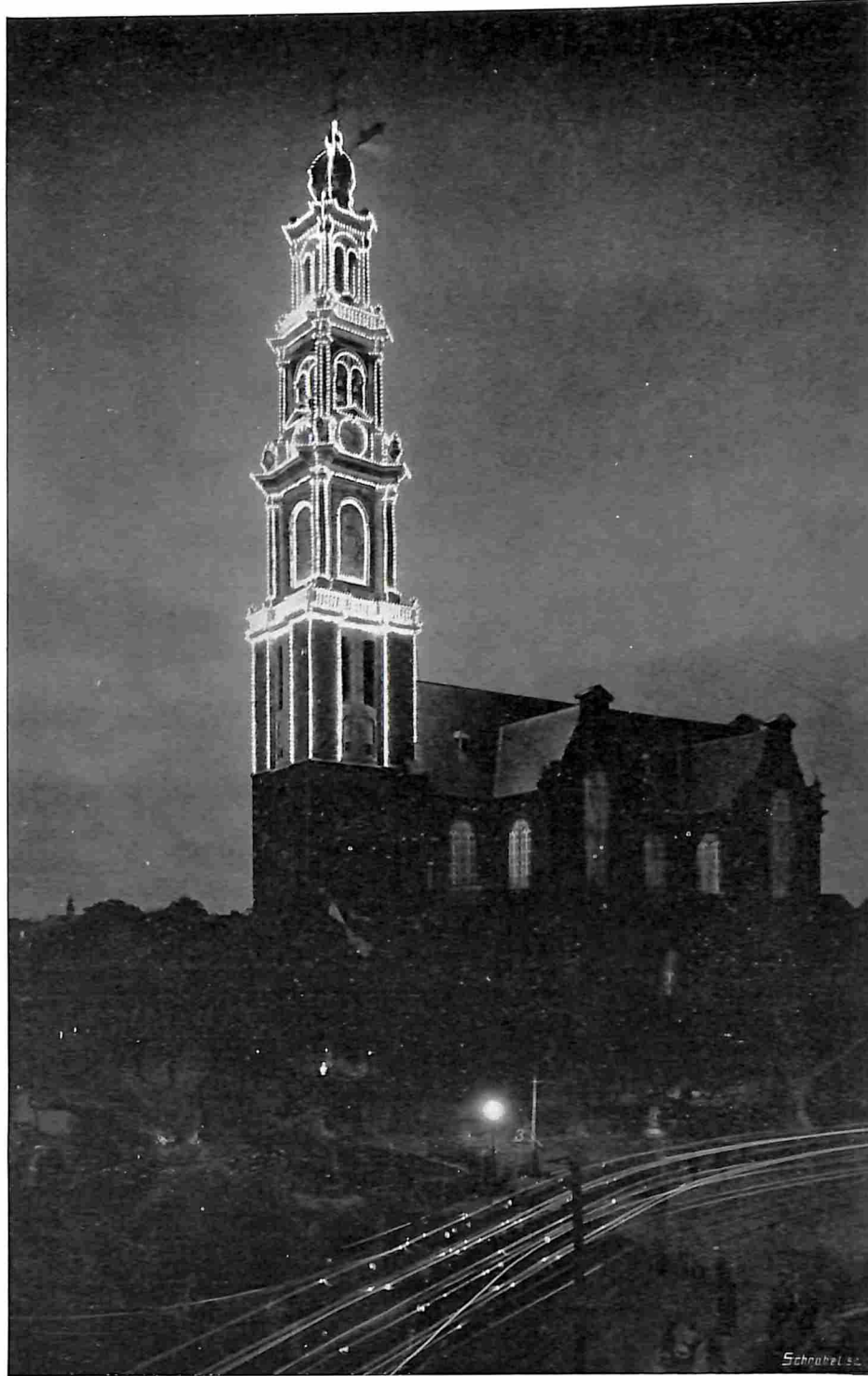
Al dadelijk trof het ons, dat de middentafel aanmerkelijk verlaagd was, een niet te onderschatten verbetering. Men zag thans op de bloemen en niet er tegen aan. De schat van prachtige Rozen, die hier tentoongesteld was, deed ieder watertanden. Zij deden voor die van de derde tijdelijke geenszins onder, ja, waren wellicht nog beter. Hoeveel Rozen moet men wel bezitten om zoo'n inzending te kunnen doen. Bijzonder mooi waren ook de Violieren, die hier naast stonden, stengels van meer dan $\frac{1}{2}$ Meter lengte, bezet met zuiver witte bloemen van ruim 2 c.M. doorsnede, zie daar iets, wat men niet dagelijks te zien krijgt.

De *Caladiums* in een vitrine, aan het eind van deze tafel, zullen zeker de algemeene aandacht getrokken hebben om het mooie bont harer bladeren, evenals de gemengde groep afgesneden bloemen van bol- en knolgewassen, die er vlak tegenover stond en waarin mooie *Anemonen*, *Trollis*, *Allium stipitatum* en *Iris* de aandacht meer dan waard waren.

Aan het andere einde der zaal zagen wij nog een prachtige groep afgesneden Lelie's, smetteloos witte, groote, welriekende bloemen, waartusschen de witte *Pyrethums* een mooi effect maakten.

De ruimte laat ons niet toe meer van deze tentoonstelling te zeggen, zij was hoogst interessant en zeer geslaagd.

Wanneer dit overzicht den lezers van „Buiten” bereikt dan behoort de Nationale Bloemententoonstelling tot het verleden. Honderd-duizenden hebben haar bezocht, en wij mogen gerust zeggen, bewonderd. Zij is het bewijs geweest voor de kracht, den durf en den ondernemingsgeest onzer kweekers. Zij heeft medegewerkt om in het binnen- en buitenland den naam van onzen Nederlandschen Tuinbouw te verhoogen en te bevestigen. Hulde aan hen, die ze hebben voorbereid en uitgevoerd op een wijze boven allen lof verheven. Een woord van dank aan de verschil-

HET KONINKLIJK BEZOEK AAN AMSTERDAM.
DE SCHITTEREND VERLICHTE WESTERTOREN.

lende Commissiën, speciaal aan de heeren Ernst H. Krelage, Joh. de Breuk, Th. van Waveren, Leon. Springer en H. J. Goemans, die er de leiders van waren, voor hetgeen zij hebben tot stand gebracht hebben. Prachtig werk hebben zij geleverd.
E. Th. W.

Boekbeoordelingen.

De Flora van Nederland door H. HEUKELS, Leiden. N.V. voorheen E. J. Brill, Groningen N. V. Erven P. Noordhoff. 28 à 30 afleveringen à / 0.75.

Van de nieuwe Flora van Nederland, die wij reeds eenmaal in dit blad aankondigden, verschenen kortelings de 17de en 18de afleveringen, waarmede ook het derde deel zoo goed als gereed is. Het tweede deel is geheel klaar en aan het eerste wordt thans begonnen.

Het tweede en derde deel toonen duidelijk, dat én de schrijver én de uitgevers hun belofte, in de eerste aflevering gedaan, stipt nakomen, waarom ons oordeel over dit boek dan ook onverdeeld gunstig blijven kan. Het boek bevat tal van belangwekkende gegevens, ook op biologisch gebied; de stijl is helder en vloeiend. Het thans gebonden 2de deel geeft een goed beeld van de nette uitvoering. Te betreuren valt het daarom, dat de wijze van illustreeren geheel uit den tijd is.

De band, die er bij geleverd wordt, is een eenvoudige, doch nette zwart lederen bibliotheek-band. Ieder, die zich een meer uitvoerige Flora

moet aanschaffen, kunnen wij dit werk met gerustheid aanbevelen.

E. Th. W.

In de Nederlandsche Hooglanden door P. VAN EIJK, Sommeldijk. W. Boekhoven.

In het jaar 1908 deed de heer M. W. V. van Bijlevelt, Landbouwconsulent voor Goedereede en Overflakkee met enkele zijner leerlingen een uitstapje naar Zuid-Limburg. Een hunner maakte daarover tal van aantekeningen, en gaf naar aanleiding daarvan het bovenstaande boekje uit, dat wij gaarne met een enkel woord aankondigen. Spoedig begint het reissaisoen weer aan te breken, en wanneer zij, die voornemens zijn Zuid-Limburg te bezoeken, zich dit boekje aanschaffen, dan zullen zij zeker een goeden gids hebben. Zij, die meenen, dat er voornamelijk landbouwzaken in besproken worden, vergissen zich deernlijk. Het blijkt toch, dat de heer Bijlevelt uitstekend slag heeft zijn leerlingen op alles opmerkzaam te maken, wat tot hun algemeene ontwikkeling kan strekken, en dat de schrijver goed uit zijn oogen heeft gezien. Daardoor vindt men juist in dit boekje veel, wat men in een gewone reisgids te vergeefs zoekt, dat voor velen van belang zal zijn om te weten en zelf te gaan zien. Natuurlijk worden er ook wel enkele landbouwzaken in besproken, doch het zal heusch niemand schaden, wanneer hij die mede aandachtig leest.

De uitvoering van het boekje is eenvoudig doch netjes, het is verlicht met tal van photographische reproductie's, waarvan enkelen juist niet al te mooi zijn uitgevallen. Indien men voornemens is Zuid-Limburg te bezoeken, dan verzuime men niet van dit aardige boekje kennis te nemen. De prijs zal wel niemand afschrikken.

E. Th. W.